

Хто вбив пана Штима? Швидко промайнути

В криміналістичних романах Анатолія Сергієнка "Хто вбив пана штима" та "Швидко промайнути", поєднаних спільними персонажами, події розгортаються навколо таємничих вбивств.

Миколі Барбірошу приснилося, що він їв м'ясо. З апетитом наминав свіжу, щойно підсмажену свинину. Приємно хрускотіли в роті підрум'янені соковиті шматочки, жир стікав по підборідді й падав великими краплями на тарілку. Лівою рукою Барбірош умокав краєць хліба в густий гарячий жир, не поспішаючи вкидав до рота і з насолодою пережовував. Потім, узявши виделку й ніж, відрізав маленький запашний шматочок, урочисто спровадив до рота і смакував, смакував...

**УКРАЇНСЬКИЙ
РЕЦЕНЗІЙ**

**АНАТОЛІЙ
СЕРГІЄНКО**

ХТО ВБИВ ПАНА ШТИМА?

ШВИДКО ПРОМАЙНУТИ

Анатолій
СЕРГІЄНКО

ХТО ВБИВ ПАНА
ШТИМА?
ШВИДКО
ПРОМАЙНУТИ

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Серію “Український детектив” засновано 2009 року

Сергієнко А.

Хто вбив пана Штима? Швидко промайнути. Повісті. — Тернопіль: Богдан, 2011. — 480 с. —
(Серія “Український детектив”).

ISBN 978-966-10-7429-2

У криміналістичних романах А. Сергієнка “Хто вбив пана Штима?” та “Швидко промайнути”,
поєднаних спільними персонажами, події розгортаються навколо загадкових убивств.

Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора та видавництва.

ХТО ВБИВ ПАНА ШТИМА?

1

Миколі Барбірошу приснилося, що він їв м'ясо. З апетитом наминав свіжу, щойно підсмажену свинину. Приємно хрускотіли в роті підрум'янені соковиті шматочки, жир стікав по підборідді й падав великими краплями на тарілку. Лівою рукою Барбірош умокав окраєць хліба в густий гарячий жир, не поспішаючи вкидав до рота і з насолодою пережовував. Потім, узявши виделку й ніж, відрізав маленький запашний шматочок, урочисто спровадив до рота і смакував, смакував...

Задзеленчав будильник. Микола простягнув руку, навпомацки натиснув кнопку блокування і тільки потім розплющив очі.

За вікном сіріло. Годинник показував за чверть сьому. Присмак свіжого м'яса ще не вивітрився зі свідомості, й Барбірош, ковтнувши слину, подумав: коли сняться такі сни, то справи його кепські. Попередження, сигнал, що організм виснажений і потребує більше калорій. Микола напружив пам'ять, намагаючись пригадати, коли востаннє споживав свинину, однак марно. Не пам'ятає. Зате раптом зринув інший спомин.

На Різдвяні свята кололи свиню. Він тоді в шостому чи сьомому класі навчався. Микольця допомагав різникові. Розділяв снопик соломи на три частини, як той вчив, підпалював і підносив до підвішеної на гілляці старого горіха туші свині.

Сусід-різник, червонощокий, дужий і, як казали, найздоровіший у селі чоловік, сидів на ослінчику, без шапки, в камізельці, з підкоченими по лікті рукавами сорочки і пив з кварти свіжу кров.

— Хочеш спробувати? — несподівано запитав він. — Корисно для здоров'я. Калорій багато. Сам п'ю і всім рекомендую. На перший раз — сто грамів, не більше.

Різник зачерпнув квартою з миски, глянув усередину, відлив трохи і рішуче простягнув посудину Миколі.

Хлопець знітився. Було страшно й гидко. Він ніколи не пробував свіжої крові. Пригадав, як свиня смикалася в агонії, як у такт биття серця здригалася в грудях шпичка, а ще той пронизливий виск, хрип, поволі стихаюче харкотіння. Микола бридливо поморщився. Ні, не зможе. Але що про нього подумає сусід? Слабак, скаже, не годен перебороти себе, випробувати силу волі. І Микола таки зважився на героїчний, як йому здавалося, вчинок. Випив відважених різником на око сто грамів свіжої свинячої крові.

Три дні нудотно-млосний присмак у роті мучив Миколу. Три дні він не міг дивитися на м'ясо. Однак із часом минулося. Крові, правда, він після того випадку не пробував, а до м'яса поступово звик. І тепер, прокинувшись, Барбірош подумав: сон про м'ясо, картинка з дитинства, коли пив з кварти кров, що все це означає? Передчуття якоїсь халепи чи, може, й справді бракує калорій?

Так, останнім часом він змарнів, осунувся, став нервовим. Дружина каже: цигарки винні — забагато палить, щодня висмалює аж пачку «Ватри». Для теперішнього голодного часу це — завелика розкіш. Сім'я сидить на бульбї. Мар'яна вже півроку без роботи, а Миколиної зарплати вистачає хїба що на тиждень, якщо вчасно дадуть. Важкі часи настали, важкі... Завод дихає на ладан. Місяць працює, два місяці — стоїть. Кращі робітники давно розрахувалися. Гайнули на заробітки, хто в Росію, хто до Польщі. Одні алкаші й пенсіонери залишилися. А ще апарат управління, керівництво, бухгалтерія — дармоїди конторські! За опалення немає чим платити — відключили. В цеху зимно, вітер гуляє. А гриміли ж колись на всю країну. І робота була, і гроші. Нинішнє покоління українців житиме при капіталізмі, якщо, звичайно, виживе, не пропаде в дорозі до світлого майбутнього...

Барбірош випростав під ковдрою ноги. У кімнаті було прохолодно, вилазити з теплого ліжка йому не хотілося. Поруч, на боці, згорнувшись клубком і підклавши долоньку під голову, спала дружина.

Микола зиркнув на годинник. Ще є час. Присунувся ближче до Мар'яни, поклав руку на гаряче стегно. Намацав краєчок сорочки й рішуче потягнув догори, оголюючи тіло.

— Мар'яно, — прошепотів він, пожадливо пестячи її груди.

— Чого тобі? — прокинувшись, у відповідь гарикнула дружина. Барбірош нетерпляче натиснув на її плече, намагаючись перевернути горілиць, однак Мар'яна з силою скинула його руку.

— Відчепись! — злісно прошипіла крізь зуби, відсуваючись подалі й натягуючи ковдру на голову.

— Не любиш... — важко зітхнув, примовк, очікуючи Мар'яниної реакції, але вона байдужим чужим голосом кинула:

— Вставай, бо спізнишся на роботу.

Барбірош неохоче звівся на ноги, намацав на холодній підлозі капці й подибав, похнюпившись, на кухню. Батареї ледь тепліли. Микола запалив газ і поставив чайник на газову плиту. Глянув у вікно. Вночі йшов дощ, на асфальті перед будинком стояли калюжі, небо хмурилось, і Барбірош подумав, що треба буде взяти парасольку й одягнути теплого светра, бо температура на вулиці знизилася майже до нуля.

Вмився, хотів поголитися, перебрав леза до бритви, однак жодного придатного не знайшов. «Увечері полагоджу стару «Харків», — вирішив, — і до кращих часів голитимуся електробритвою».

Поснідавши, згадав про гроші. Не вистачить на обід. Треба йти до Мар'яни, знову будити, а може, вона вже й не спить. Вчора допізна шила малому сорочку. Микола не чув, коли й лягла. Зла на нього, як дідько, кидається за всяку дрібницю, тиждень до себе не підпускає. Невже щось довідалась про Галю? Турбувати дружину Барбірош не наважився. Якось перетерпить, не вперше без обіду, тепер мало хто в заводській їдальні харчується. День швидко пролетить за балачками й перекурами.

Одягаючи у передпокої куртку, згадав про цигарки. Мацнув рукою по кишені, чи пачка «Ватри» і сірники на місці. Перевірив також, чи взяв ключі від квартири. Мар'яна, забравши Ромчика зі школи, може до матері з малим гайнути, як він тоді до хати дістанеться?

А ще ключ від поштової скриньки треба взяти, мабуть, хтось знову ввечері всі повідмикав, щоб удень газети вкрасти. Важко останнім часом припильнувати пошту. З усього під'їзду лише він, Барбірош, випикує газету. «Спорт-експрес» називається. Гарна газета, новини свіжі, про футбол багато цікавої інформації. Дорога, правда, Мар'яна три дні з ним не розмовляла, коли довідалася, що газету на рік

передплатив, виклавши мало не всю зарплату. Одну-єдину газету одержує, і ту хтось регулярно цупить. Ні, здрібнів народ, вироджується нація, стільки злодіїв наплодилося!

Микола взявся за дверну ручку й раптом із жахом помітив, що ні верхній замок, ані нижній не замкнені. Виходить, цілісіньку ніч вхідні двері були незаперті? Мар'яна, вона остання лягала спати! І таке трапилося не вперше. Невже важко замкнути на ніч двері? Кажі, не кажі, — як горохом об стіну! «Гаразд, увечері з нею поговорю, — вирішив Барбірош, — про все згадаю, та й часу зараз нема, на роботу спізнююся».

З третього поверху на перший зійшов швидко. На сходовому майданчику яскраво горіла лампочка, й Микола побачив, що дев'ять поштових скриньок, як завжди, відчинені навстіж, лише його зачинена. Дивно, подумав, поштовий злодій, як правило, підважуючи ножем, відпирав усі. Сімдесят четвертій квартирі зробив виняток.

Барбірош почав замикати поштові скриньки сусідів, як це часто робив, і враз погляд його зупинився на пофарбованій у зелений колір передній стінці власної скриньки. Крізь отвори побачив, що всередині щось є. Лист, майнула думка. Але ж учора, окрім газети, нічого не було. Він швиденько відімкнув скриньку й витягнув пухкого запечатаного конверта. Жодного напису: ні адреси, ні прізвища. Заклеєний конверт був недбало, і Микола, нігтем підваживши краєчок, досить легко його розпечатав. Пачка стодоларових купюр! Першою була думка — фальшиві. Однак уважно вдивляючись у асигнації і прискіпливо їх обмацуючи, ще не вірячи й не відкидаючи сумнівів, поволі до свідомості вперто сунула думка: банкноти не підроблені. Не вперше Барбірош тримав у руках американські долари, вважав, що вміє розпізнати справжні вони чи фальшиві, тому був майже впевненим — до його поштової скриньки хтось укинув конверт з величезною сумою грошей у твердій валюті. Випадково поклав чи навмисне? Кому вони адресовані? Може, якийсь жартун підкинув, та й стоїть собі тихенько за дверима, чекає Миколиної реакції?

Барбірош на мить завмер, прислухаючись, однак у під'їзді було тихо і з вулиці не долиняло жодного звуку. Його насторожило лише те, що двері до під'їзду зачинені, а це трапляється рідко навіть узимку,

незважаючи на нагадування сусідам, аби ті на ніч хоч трохи їх прикривали й не впускали холоду до будинку. Хто і навіщо поклав конверта до поштової скриньки? Думку, що цей благочинний акт вчинив добрий ангел-меценат, Микола відкинув одразу. Чудес на світі не буває. Ніхто задарма стільки грошей не дасть. У конверті «зелених», мабуть, вісімдесят папірців, а то й більше. Швиденько перелічив. Десять тисяч! У голові легенько запаморочилося. Це ж ціле багатство! Щоб заробити стільки, йому потрібно працювати на заводі п'ятнадцять-двадцять років, за теперішнім курсом долара щодо купона і теперішньою Миколиною зарплатою.

Барбірош аж затрусився від напруження і відчув, як у грудях шалено калатає серце. Навіщо йому стільки «зелених»? Віднести в міліцію, нехай розбираються, совість залишиться чистою і спати буде спокійно. Йому зайві клопоти не потрібні, своїх гризот вистачає. Він уявив, як іде, як кладе на стіл начальника міліції блакитний пухкий конверт, як розповідає, за яких обставин його знайшов, а збоку маленький бісик Мар'яниним голосом насмішкувато хихикає: «От дурень, от телепень, і це ж треба, знайти і віддати!» Може, з дружиною порадитись? Піднятись на третій поверх, розбудити Мар'яну, викласти все. Що вона скаже? Тоді треба і про п'ятдесят баксів, схованих від неї на чорний день за шафою, розповісти. Пояснити, звідки вони у нього. Відверто зізнатися, що це він дві медалі у тестя вкрав і продав у Польщі, коли востаннє на гендель їздив. Ні, жінку в таку справу вплутувати не варто. Настрашитись, галасу наробить, побіжить до матері радитись. Що робити? Залишити як було, а той, хто поклав, прийде й забере? А якщо не прийде? Тоді хтось із сусідів побачить і поцікавиться, що за лист у скриньці Барбіроша? Та ще й без адреси, розпечатає, а там — долари. Як сусід поведеться? Віддасть Миколі, бо в його скриньці? Дідька лисого! Ні, таку суму грошей залишати не варто. Микола знову згадав про міліцію. Ще невідомо на кого натрапить. Там теж «зелені» люблять. Відберуть, складуть акт, скажуть — фальшиві, між собою розділять і — прощай багатство, підкинутий меценатом скарб! Гуманітарна допомога багатого вуйка з Америки! Ні, він, Микола Барбірош, не такий дурень, аби так нерозважливо поведися.

Однак щось таки муляло в душі й неприємно шкрябало по серцю. З'явився страх, який з кожною хвилиною глибше проникав у

свідомість, плутав думки

і заважав прийняти правильне рішення. Барбірош згадав про роботу, що спізнюється. Сліпим випадком долі втягнутий у невідому, а тому й небезпечну авантюру, він тепер спокою мати не буде. Злостився на себе, на свою нерішучість, на те, що стоїть з конвертом у руці й не знає, як йому чинити далі. Краще б він зовсім його не брав, того прокляту щого конверта! Зрештою, рішення можна прийняти й пізніше, добре все зваживши.

Микола сховав конверта до внутрішньої кишені й легенько натиснув на двері. Але вони одразу не прочинилися, наче з того боку хтось притримував їх, чинив опір. «Ангел-меценат, — подумав Барбірош, — зараз, чоловіче, буде тобі гуманітарна допомога!» Ноги затремтіли від страху, серце боляче тенькнуло. Закортіло негайно кинути того конверта з доларами на бетонну долівку й дати драпака до своєї квартири. Він навіть запхав руку до кишені, намагаючи проклятий дарунок долі, однак думка одним махом розрубати вузол, розгадати таємницю, яким чином валюта потрапила до його скриньки, виявилася сильнішою, і Микола, переборюючи страх, щосили штовхнув двері.

Спочатку Барбірош подумав, що то Михайло з п'ятого поверху. Надудлився так, що заснув під дверима у коридорі їхнього під'їзду. І треба ж так набратися, так хильнути оковитої, щоб міцно спати й не прокинутися навіть після того, як його Микола дверима штовхнув! І запитав подумки себе: де Михайло такого дорогого плаща та гарного костюма придбав, а ще елегантного капелюха, що лежав поряд крисами догори? Микола тишив себе гадкою, що розбудить сусіда-п'яничку і відведе додому й тоді, коли відчиняв двері на вулицю аби впустити до маленького коридору трохи більше світла та вранішньої прохолоди... І лише коли побачив темно-червоний відбиток підшви свого черевика, збагнув, що не в розлиту на бетонній долівці фарбу вступив, а в калюжу крові, аж тоді на плечі впав тягар жаху.

Кілька хвилин Барбірош оціпеніло вдивлявся в обличчя мертвого чоловіка. Не Михайло з п'ятого поверху, але знайомий. Однак пригадати, де бачив його раніше, Барбірош ніяк не міг. Передчуття важких випробувань охопило Миколу, і він подумав, що тепер матиме багато клопотів. І не лише з міліцією.

Оперативно-слідчу групу очолив сам Степан Степанович Наливайко — прокурор міста. Він якраз робив кілька ранкових вправ, відновлюючи рухливість шийних хребців, коли задзвонив телефон і з чергової частини міського відділу міліції повідомили про злочин. Наливайко спочатку не повірив, сподіваючись, що сталася прикра помилка, однак, прибувши на місце

і побачивши мертвого Штима, стривожився не на жарт. Знана у місті людина, депутат обласної ради, президент наймогутнішого в місті акціонерного товариства — вбитий двома пострілами в голову в під'їзді будинку нового мікрорайону за три кілометри від своєї оселі. Як він сюди потрапив? Приїхав чи прийшов? Хто бачив убитого востаннє? Чи чули постріли, якщо зброя була без глушника? Крім того, Штим був близьким приятелем Степана Степановича ще за часів далекої юності, коли обидва парубкували і кожен торував свій шлях, долаючи сходинки кар'єри: Наливайко працюючи адвокатом, Штим — лікарем пологового будинку. Степан Степанович навіть заздрив Штимові за гострий розум, заповзятливість, уміння причаровувати жінок. Заздрив і трохи побоювався. Особливо останнім часом, коли Штим очолив демократичний блок провідних партій міста та прибрав до рук більшість малих підприємств і комерційних структур. Вищість заповзятливого підприємця, його сила й авторитет серед місцевої верхівки драгували Степана Степановича і як людину, і як посадовця. Слово, жест Штима важили набагато більше, ніж ухвала міської ради чи його, прокурора, припис. Це тривожило Наливайка, примушувало підпорядковуватися, бути терплячим перед колишнім товаришем і, що найнестерпніше, постійно тримало пана прокурора у напруженні. І тепер, позираючи на розпластане тіло Штима, Степан Степанович відчув полегшення і навіть недоречну для трагічної миті веселість.

Він подумав про похорон, який, безперечно перетвориться у грандіозний політичний мітинг, де голови осередків партій, ці мастаки пустопорожніх балачок, недовчені націонал-патріоти, будуть лити море крокодилячих сліз і гнівно вишукувати винних, вкотре наголошуючи на розгулі злочинності й слабкості правоохоронців. А преса, обласна й місцева, підхопить, роздмухає, зчинить галас і

котрийсь із газетярів,

у погоні за сенсацією, вчепиться за ниточку й спробує простежити, куди вона заведе, аж поки хтось не заткне йому рота. Одне слово, нічого доброго Степан Степанович у перспективі для себе не бачив.

День був холодний, мжичив дрібний дощ, вовтузився над тілом судмедексперт, беззвучно працювала відеокамера. Біля під'їзду зібрався чималий гурт людей, а Наливайко стояв безпорадно задумливий, низько схиливши голову, і збоку, мабуть, складалося вражен-

ня — чоловік у відчаї, горе важким каменем пригнуло, приголомшило близького друга покійного і ось-ось

з його очей викотиться скупа чоловіча сльоза.

Слідчий прокуратури Юрко Ткач, поклавши праву ногу на підніжку міліцейського «уазика», тримав на коліні чорну службову течку і заповняв бланк протоколу огляду місця події. Двоє понятих, подружня літня пара з квартири першого поверху, злякано тулились під стіною. Експерт-криміналіст стояв на колінах, передбачливо поклавши на бетонну долівку шматок фанери, аби не замастити штани, і обережно зчищав скальпелем у целофановий мішечок грудочки глини з черевиків убитого.

Начальник міліції і начальник карного розшуку стояли осторонь, біля службової «Волги» й тихо перемовлялися. Побачивши прокурора, подибали до нього. Мовчки потиснули один одному руки, співчутливо похитали головами. Згодом неквапом рушили до будинку.

— Що можна затоптати — затоптали, — скаржився начальству криміналіст. — Цікавих багато, кожному невтерпки на небіжчика глянути. Дільничний не встиг припильнувати. Ще й дощ допоміг — майже всі сліди змив.

— Заберіть подалі людей, — розпорядився прокурор. — Тут — не цирк. Що скажете, Віталію Дмитровичу?

— Одна куля в скроню, друга — точно в центр чола. Ще й ножом попрацювали, — відказав медексперт. — Перерізали сонну артерію, тому крові так багато витекло. Мабуть, після того, як упав, різали. Смерть настала приблизно вісім годин тому, тобто, десь біля першої ночі. Скажу точніше після розтину. Кулі всередині черепа.

— Гільзи знайшли?

— Ні, певне, світив ліхтариком і підібрав. Стріляв з відстані метр-півтора. Штим стояв обличчям до вулиці. Можливо, виходив з будинку. Впав на правий бік і загородив тілом двері.

— Невже за вісім годин жодна жива душа не входила й не виходила з будинку? — засумнівався прокурор. — Хто перший виявив убитого?

— Слюсар мотозаводу, коли йшов на роботу, — відказав Наливайкові слідчий прокуратури. — Він і зателефонував на 02. Мешкає на третьому поверсі в квартирі номер сімдесят чотири.

— Свідчення взяли?

— Пише в машині.

— Допоможіть йому, Юрію Івановичу, бо до вечора писатиме. Як слід розпитайте. Важлива кожна дрібниця, кожна деталь. Яка ваша думка?

— З метою грабунку — не схоже. Нічого не забрали. Документи, гроші, шлюбна обручка, годинник «Сейко» — все на місці. Слідів боротьби, опору нападнику теж не виявлено. Одяг цілий. Тіло не пересували й не перевертали. Місце злочину тут, у коридорі. Вбивця намагався якнайменше наслідити і це йому вдалося.

— Кілер працював, — сказав начальник карного розшуку майор Кіндій. — Тепер шукай вітру в полі. Чиста робота. Виконана на відмінно. Відчувається рука професіонала.

Прокурор поморщився і зауважив:

— Ну й термінологія у вас... Не по-людськи висловлюєтесь.

— Проза життя, Степане Степановичу, час уже й звикнути. Ви гляньте, як влучно стріляв! Всадив кулю якраз посередині — між лінією росту волосся і переніссям, а другу — точно в скроню, на лінії верхньої частини вуха. Знав куди цілити. Гадаю — вбивство на замовлення. Прибрали депутата, а от хто замовив, з якою метою — треба покопати. Будемо шукати, а чи знайдемо? Розкриття таких злочинів по області, згідно зі статистикою, — нуль цілих, чотири десятих відсотка.

— Не подобається мені, пане Романе, ваша тональність, зовсім не подобається. Ота запрограмованість на невдачу... Песимізм, вибачте, каркання... Мати такий настрій перед відповідальним розслідуванням.

А шукати вбивць доведеться вам. Що значить, чи знайдемо? Знайти потрібно будь-що! Знайти і покарати! Ви зрозуміли, майоре?

— Авжеж, пане прокуроре, зробимо все можливе.

— У світлі останніх рішень щодо посилення боротьби зі злочинністю... — проказав Наливайко, однак відчувши, що не туди заїхав, не в той час, що був літ десять тому, схаменувся і продовжив: — Зрештою нам за це гроші платять. Щоб кожен злочин був розкритий, а винні сиділи за ґратами. І за професійну придатність, до речі, теж.

— І я так думаю, що гроші. Платню за виконану роботу, — підтримав прокурора начальник карного розшуку, — в залежності від кваліфікації. Але статистика — річ уперта. Питається, чому такий мізерний відсоток розкриття? Чи не ті самі гроші у цьому винні?

— В якому розумінні? — не второпав Наливайко.

— У прямому й переносному.

— Хочете сказати, що за гроші справу можна прикрити й сховати під сукно?

— Звичайно, — анітрохи не збентежився майор Кіндій. — Усі ми смертні й жити по-людськи хочемо.

І вони це добре усвідомили. У ворожому таборі не дрімають, Степане Степановичу, вивчають супротивника, думають, шукають слабкі місця. Мабуть, на кожного

з нас у них ярличок припасений з відповідною ціною.

Тема розмови Наливайкові не подобалася. Прозорі натяки, в'їдливі репліки. Та ще на місці події. Он скільки народу зібралося. Далеко стоять, не почують, але береженого й Бог береже. А потім дивуєшся: звідки плітки беруться? Плете язиком казнащо. Ніякої поваги до старших. Йому ще й тридцяти немає, а він уже пір'ячко розпускає та злетіти вище всіх хоче. Не дарма про гроші бовкнув. Від такого всякої капості чекати можна. І начальник міліції його підтримує: «Ромко — файний хлоп, у вогонь і воду, якщо треба, полізе». Сам у «Волзі» сидить, вчора, каже, грип ухопив, температура вранці під сорок скочила. Сидів би вдома, лікувався, нічого вірус розносити.

Наливайко витягнув з кишені хустинку і протер скельця окулярів. Потім звернувся до слідчого:

— Юрію Івановичу, ви ознайомили понятих з їхніми правами й обов'язками?

— Так, Степане Степановичу, ознайомив.

— До протоколу все внесли як слід? План намалювали?

— Вніс, малюю. Хочете подивитися?

— Ні, не тепер. Потім, коли підписуватиму. Біда, яка біда! — схопився за голову прокурор, думаючи про те, що треба якось повідомити про нещастя дружину Штима. А що він їй скаже? Марії Василівні, директору школи мистецтв, Марієчці, як ніжно називав дружину колишній приятель Наливайка? А ще голові міста потрібно сповістити, зателефонувати обласному начальству. Хто зна, як воно далі повернеться. Обласний прокурор — людина нова, необтерта. Ще тепла, не акліматизувалася. Ніхто не знає, що в нього на гадці. Не за горами й кадрові переміщення. Почнуться перевірки, комісії... І поніс же його дідько аж у мікрорайон! Мало справ, грошей. Тобі завше було мало. І грошей, і молодичь. Тепер маєш — дві кулі в голову. Ще й горлянку перерізали, доведеться зашивати та комірець сорочки до голови підтягувати, аби люди не побачили, коли ховатимуть. А Марієчка як плакатиме... Серце у Степана Степановича боляче зацеміло. Не байдужий був до дружини колишнього товариша ще за часів комсомольської юності. Гарна жінка, мудра... Але хто наважився? Хто посмів таке вчинити? Як Штим опинився тут уночі? До кого йшов, чому саме в цьому під'їзді?

Наливайко зиркнув угору. П'ятиповерховий, років п'ять-десять тому збудований будинок мотозаводу. Поряд ще один, здається, суконної фабрики. Навпроти теж котрогось із заводів дім. Робітничий квартал, хто з мешканців міг тебе зацікавити? Що спільного з тобою, інтелігентом, депутатом, керівником одного з найбагатших підприємств міста з пролетарським загалом, з цими жалюгідними, засмиканими нестатками, людьми? Депутатські обов'язки? Не схоже, щоб ти через це вночі дибав аж на околицю міста. Знаючи твої смаки, не віриться, щоб якась молодичка з суконної фабрики зацікавила. Тоді, що тебе сюди привело?..

А тим часом оперуповноважений карного розшуку Анатолій Журба збирав свідчення мешканців під'їзду. Ніхто не бачив, ніхто не чув пострілів, усі спали. Тільки бабуся з четвертого поверху десь опівночі, коли сиділа в туалеті, чула як гавкнув сусідський пес Тризор, а потім підійшла до вікна на кухні, подивитися, яка температура на вулиці, бо

по телевізору заповідали — мороз буде. Підійшла і побачила, що навпроти їхнього дому стояло легкове авто. Яка марка машини, колір, що кинулося у вічі? Не пам'ятає, бо стояло боком і далеченько, а що габаритні вогні не горіли — точно знає. «На тому місці воно кілька разів увечері стояло, ви у Стефи з другого поверху запитайте, чи не її залицяльника машина. Правда, вчора авто боком стояло, а раніше — передком до під'їзду».

Стефа Сокальська, дев'ятикласниця середньої школи номер вісім, була вдома. Побачивши у вічко дверей співробітника карного розшуку, перелякалася мало не до смерті. Довго не відчиняла, хоча про вчинений злочин знала — виходила на вулицю подивитися. Батьки того вечора поїхали в село до родини на празник, її не взяли, вранці — до школи. Засвідчила, що вчора її ніхто не підвозив, сиділа дома, вчила уроки. Прізвищ знайомих хлопців назвати не змогла. Їх у неї троє з автами. Як звуться пам'ятає: Вадим, Славко та Ігор. Журба відзначив: дівча гарне, але не зовсім щире. Відклавши на потім вивчення Стефиного оточення, перевів увагу на власника пса Тризора. Так, справді, німецький дог десь опівночі покинув свій килимок біля ліжка і довго вовтузився біля вхідних дверей, кілька разів гавкнувши. Але сорокарічний холостяк Петро Петрович Ярмаш не надав поведінці собаки належної оцінки. От, якби знав, що трагедія трапиться... Щось у підстаркуватому парубкові оперативника насторожило. Підсвідомо, інтуїтивно, як детектива з семирічним досвідом роботи. Що саме, Наливайкові не міг пояснити, та й не дуже хотів, але відчував, що Петро Петрович Ярмаш не все сказав, а ще, холодні, розумні, трохи насмішкуваті очі наводили на думку детальніше ознайомитись з особистістю власника німецького дога. Втім, пана прокурора більше цікавив мешканець квартири номер сімдесят чотири — слюсар мотозаводу Микола Барбірош, який виявив труп і зателефонував до міліції. Тому Наливайко доручив слідчому прокуратури уважніше до нього придивитись, звичайно, після першочергових і нагальних слідчих дій.

Тримався чоловік напружено, раз по раз припалюючи цигарку, котра гасла, мабуть, тютюн вогкий був, і говорив плутано, трохи заїкаючись, ковтаючи кінцівки фраз. Ясна річ, не кожному випадає вранці побачити мертву людину у під'їзді свого будинку,

і тому поведінка слюсаря була логічно виправданою, враховуючи його настрашений стан. Одначе переляк аж ніяк не був причиною, аби людина, відтворюючи свої почуття і вчинки, говорила інше, а простіше — брехала, не хотіла казати правду. Чому, запитав себе Юрко? Виходить, на те є якась невідома причина, котру він намагається приховати від слідчого.

— Я штовхнув двері, а вони не піддають-ться. Наче їх з того боку хтось трим-мав. Я дужче натиснув і побачив но-ноги... — детально розповідав Микола Барбірош слідчому прокуратури, а сам боровся із собою: казати про долари чи ні? Одразу не зізнався, на всі запитання відповів кілька разів. Потім слідчий пішов до трупа ще з двома і тим, що з відеокамерою. Щось вони там міряли, писали, рахували, кишені у вбитого вивертали, двері оглядали, стіни, а Миколу залишили на добру годину в авті, попросивши викласти все на папері. В машині — столик, папір, ручка, попільничка, усе чин-чином.

А то знову підійшов і почав мучити. Такі каверзні питання ставить: «Чи ви сьогодні вмивалися?» — «Звісно вмивався, не було такого дня, щоб невмиваним на роботу йшов». «А чому не голились уранці?» — «Жилетки» скінчились, нових не встиг купити».

Микола хотів додати: «І не скоро куплю, бо на хліб зарплати не вистачає. Стару бритву «Харків» думаю перебрати, бо яким дідьком голитимусь? Яке його діло, чи вмивався, голився? Ще б запитав, чи з Мар'яною цієї ночі бавився? Нудний тип, прискіпливий. Накульгує на ногу, мабуть, у якусь оказію втрапив. І бліденький на лиці. Більше на рекетира схожий, ніж на слідчого. Коротко підстрижений, високий, дужий, плечі квадратні, м'язами так і грає. Очі гострі, наче наскрізь бачить,

і вигляд такий, ніби у вухо, якщо не так скажеш, ось-ось вцідить. Хитрий, зараза, як лис. Певне, щось запідозрив. Треба було про долари одразу сказати. Тепер назад не покрутиш — поїзд рушив. «Чому так пізно зізналися? А якою рукою брали, лівою чи правою?» Дивакуватий трохи, хоча запитує культурно, ввічливо. Якщо зараз скажу, тоді вони і вбивство на мене можуть повісити. Читав про такі випадки в газетах. Краще

з правосуддям, з Фемідою не зв'язуватися. Та й доларів шкода, адже не вкрав, а знайшов, може, вони мені адресовані...»

А Юрко Ткач пильно спостерігав за слюсарем, подумки малюючи його портрет. Ріст — сто сімдесят п'ять-сто сімдесят сім сантиметрів, худорлявий, волосся чорне, кучеряве. Гарний з лиця, недавно завів вуса. Чоло високе, гладеньке. Пишні густі брови. Очі карі, чисті, але неспокійні й злодійкуваті. Ніс рівний, класичний, як у жінки. Щось було в ньому позірне, циганське. Такий тип чоловіків жінкам подобається. Хоча, певно, зам'який трохи, не вистачає йому мужності, твердості, сили волі у досягненні мети. Він

з тих, котрі швидко ламаються на допитах, скиглять і розпускають нюні. Чи може такий бути вбивцею? Світ далеко відійшов від антропологічної теорії італійського психіатра Чезаре Ломброзо, за якою злочинця легко впізнати по будові черепа, формі вух, носа, губ. Мало того, по носовій частині черепа, вважав Ломброзо, можна сказати: хто злодій, хто шахрай, а хто потенційний вбивця. Тепер інша думка. Злочинцями не народжуються. Він — мікроб, не грає ніякої ролі до того моменту, доки не втрапить у росіл, який примусить його активно функціонувати, пригадав Юрко цитату з підручника криміналістики. Отже, судячи

з акуратного носа слюсаря, його аж ніяк не можна зарахувати до категорії потенційних убивць. Однак, спираючись на соціальну теорію, Юрко Ткач не мав права викреслювати пана Барбіроша з умовного списку осіб, причетних до вбивства депутата Штима. Що він приховує? Чому не каже правди? Ще не відійшов від шоку, не отямився? Гаразд, зустріч з ним не остання, нехай подумає.

— Уважно прочитайте і розпишіться на кожній сторінці, — сказав Ткач. — Ось вам мій службовий телефон. Якщо щось цікаве згадаєте — зателефонуйте.

Микола зрадів. Нарешті, подумав, скінчились муки. Підписав протокол, сховав аркуш паперу з номером телефону до кишені. Вийшли з авто.

Під'їхала спецмашина, «рафік» з червоним хрестом, викликана по рації, щоб вести труп на розтин до моргу. Медексперт сказав:

— Здається, все.

Криміналіст теж кивнув головою, мовляв, і він закінчив. Наливайко важко зітхнув, постояв трохи над тілом товариша, нарешті й він звів догори праву руку, щоб принесли носилки. Барбірош хотів іти геть, але

слідчий узяв його легенько за лікоть.

— Допоможіть, будьте добрі, тіло на ноші покласти.

Микола спочатку з готовністю ступив кілька кроків у напрямку покійника, навіть нахилився, щоб допомогти шоферу, одначе, коли уздрів осклілі очі Штима і перекраєний гримасою жаху розтулений рот з кінчиком чорного язика, руки в нього затрусилися, потемніло в очах і він, безпорадно випроставшись, заплющив очі. «Умлію, — подумав Микола, — відчуття, як тоді, коли свиню кололи, коли спробував свинячої крові. Недарма сон про м'ясо приснився. Не попередження, що бракує калорій, а інший сигнал у мозок був».

— Вибачте, не можу, — промимрив Барбірош, натягнув на голову стару, добряче облізлу ондатрову шапку і, похнюпившись, попростував геть.

Слабак, подумав Юрко, такий десять разів потом зійде, поки курку заріже, вже не кажучи про те, щоб людину порішити. Доведеться його зі списку підозрілих викреслити. Цікаво, чи служив у армії і в яких військах? Алібі теж треба перевірити. Інколи такі тихі й безневинні на вигляд — мухи не здатні образити, і бувають найжорстокішими при скоєнні злочину.

— Як наш свідок, щось цікаве розказав? — запитав прокурор.

— Нічого особливого. Деталі: як знайшов, що подумав. Мабуть, до вбивства пана Штима він не причетний, — відказав Юрко, передаючи Степану Степановичу для ознайомлення протокол допиту.

Наливайко уважно вивчив документ, потім сказав:

— Юрію Івановичу, разом з карним розшуком прикиньте план пошукових заходів, ще раз огляньте кожен сантиметр території і підготуйте список мешканців під'їзду. Поговоріть з людьми. Не може такого бути, щоб ніхто нічого не бачив і не чув.

— Не може, — згодився з прокурором Юрко, — адже стріляли з близької відстані. Дивно, що пострілів ніхто не чув, навіть, якщо зброя була з глушником. Луна — до п'ятого поверху чути. Я перевіряв.

А щодо версії пана Романа — у мене виникли сумніви. Навіщо Штимові горлянку різати? Кожен з двох пострілів — смертельний. Невже вбивця цього не знав? Кілер у більшості випадків ховає зброю або кидає на місці злочину, щоб найшвидше зникнути. Зброї ми не знайшли, хоча перевернули довкола все. Навіщо злочинець підібрав

гільзи, чому забрав з собою?

— Могли й діти підібрати, — втрутився в розмову майор Кіндій. — Траплялися й такі випадки. Ще не вечір — побачимо. Вбивця далеко, рахує зелені, а от оточення Штима треба добре промацати.

— Гаразд, працюйте, — мовив прокурор, — у тісному контакті з Юрієм Івановичем. Почекаємо висновків експертиз. Усіх допитайте, і з сусіднього будинку також, чиї вікна сюди виходять. Знайдіть власника автомашини, котра вночі стояла. Підвали обстежте, горища. Підготуйте мені список осіб мікрорайону, які звільнилися з місць позбавлення волі. Зв'яжіться зі службою безпеки, чи не було випадків викрадення зброї з військових частин, у них там свої люди є. Промацайте тих, хто був у гарячих точках... Отих усяких, колишніх, хто зі зброєю мав справу. Не мені вас учити, Юрію Івановичу, про який контингент йдеться. Ми мусимо знайти вбивцю.

3

Барбірош стояв біля автобусної зупинки, й похмурі думки чимраз дужче тиснули на голову. «Вляпався по самі вуха! Що робити із «зеленими»? — міркував Микола. — А раптом вони фальшиві, бо який дурень таку велику суму грошей у поштову скриньку кластиме? Десять тисяч баксів! Здуріти можна, кому скажу — не повірить! Фантастика, сон, казка! І всі стодоларові! Так і кортіло конверт з кишені витягнути і ще раз руками помацати. Але ж не на вулиці. Людей он стільки зібралося і всі, наче на нього очі наставили. Ще й автобуса довго нема. На роботу спізнююся. Що майстрові скажу? Причина поважна: труп у під'їзді знайшов та свідчення в міліції давав. Місто й так кілька днів гудітиме: не щодня депутатів убивають. У неприємну історію втрапив, дуже неприємну...

А ще долари... Що з ними робити? Може, обміняти на купонокарбованці, та й жити приспівуючи? Років п'ять-шість. Або авто купити, форд чи мерседес?.. Хату побудувати, меблі імпорتنі придбати? Французькі, німецькі, італійські. Мар'яну з ніг до голови вбрати, на курорт заморський гайнути?.. На Гаваї чи острови Канарські. Або в Рим, Париж, Лондон... Чи чкурнути до Америки, а звідти долари надсилати? Потрохи, щоб сусідам очі не колоти...»

Барбірош аж упрів від таких думок, руки трусилися, на обличчі виступили крапельки поту. Закортіло закурити. Мацнув рукою по кишнях. Витягнув порожню пачку «Ватри». Геть усі викурив так хвилювався, коли з слідчим балакав! Дістав гаманець, перелічив гроші. «Та в мене, — подумки вигукнув, — на пачку «Ватри» не вистачить! Треба було у Мар'яни взяти. Завжди як той злидень: то на обід позичаєш, то цигарки стріляєш. Ніколи вона не дасть більше. Пиво — дорого, сигарети — дорого, а про сто грамів, щоб з хлопцями після роботи, навіть не заїкайся. А спробуй усю до копійки зарплату не дати. Крик, гвалт, істерика: «Я гола, боса, дитина в подертому до школи ходить, а ти по забігайлівках швендяєш!» Баба є баба, що з неї візьмеш? Хлопа не розуміє. Соромно інколи перед компанією, коли з роботи йдеш. Ніяк не може утямити, що чоловік без грошей — нуль, манекен, порожнє місце. Треба ж гальбу пива випити та пачку цигарок з фільтром хоч раз на місяць купити. А ще Галі шоколадку, шампанського взяти, щоб не так боялася, бо не дасть... Вся труситься, коли до себе веду, бо в тому гуртожитку завше гармидер і народу цікавого багато. Панянку із себе корчить, лише шампанське вживає, боїться, труситься, але коли у ліжко вкладеться та прутня в лоні відчує, зовсім іншою стає. Ненаситна, хтива, треться, стогне, як змія вигинається, доки вдоволення не дістане...

А потім може й сльозу пустити. Дивні вони істоти, ці жінки, важко їх збагнути... Зі Стефою Сокальською треба обов'язково перебалакати. Метке око має, все помічає. Вчора ввечері знову біля під'їзду вигикувала. Два кобелі й вона. Ходило ж колись зашмаркане, та з дитячим візком бавилося. Чемно віталася: «Добрий день, пане Миколо!» А нині яка кобіта! Не віриться, що лише у дев'ятий клас ходить. Очі чорні, личко рум'яне, спідничка вузенька. І коли встигла підрости? П'ятнадцять літ, а вже рекетири на іномарках додому підвозять. Молода, а спритна. Оченятами як блисне, одразу мороз по шкірі та думки грішні у голову шугають... Гарна як квітка, як ружа. Засікла з Галею. «А я, пане Миколо, виділа, як ви коханку приводили, коли пані Мар'яни вдома не було». Треба буде з нею якимось делікатно поговорити, бо не дай Боже, інформація до Мар'яни дійде! Це тоді, коли вона з тим довготелесим бевзнем у коридорі обіймалася. Настрашила Галю, бажання відбила. У той вечір так нічого й не

вийшло, хоч і шампанське було, і цукерки»...

Нарешті під'їхав автобус. Барбірош ледь запхався всередину.

— До драмтеатру! — оголосила кондукторка. — Тільки до центру! Поламані, в гараж їдемо!

Ось, маєш, подумав Микола, зранку на роботу людей відвезуть, а потім — «поламані, в гараж їдемо!» Доведеться до драмтеатру доїхати, а там іншого зачекати.

До центру автобус тягнувся довго, часто зупинявся, щось клацало в коробці передач, мабуть, і справді поламався. Пасажири жваво обговорювали подію.

— А чули, людоньки, що трапилось? Депутата, Богдана Штима, сеї ночі зарізали! Геть-чисто скололи і ограбили. Все забрали: годинник, гроші, пальто зняли, і мешти, і костюм новий, американський.

— Страшно увечері на вулицю вийти! Грабують, убивають!

— Мафія прибрала! Забагато горнув до себе і з ними не ділився!

— То москалів робота! Хочуть усе до рук загребти! Економічний зашморг накинути, а Штим поперек дороги став.

— Тиждень тому ще по телевізору виступав, критикував владу, його й забили, бо про дачі й вілли для начальства згадав.

— Що ви, пані, таке кажете?! Він сказав жартома: якщо прийдуть комуністи, то дачі й вілли повідбирають, але ковбаси по два двадцять уже не буде.

— Яка там ковбаса, коли пенсію за два місяці не виплатили! Я хлібину куплю і по скибочці ділю: сніданок, обід, вечеря...

Автобус зупинився. Барбірош зійшов. Знову потягнувся до кишені за цигаркою, дістав порожню пачку «Ватри», зім'яв і кинув до урни. Кортіло курити. Озирнувся довкола, прицілюючись, у кого б стрільнути цигарку і раптом згадав про долари. «Чи не поміняти одну купюру та й купити пачку імпортих? В обмінному пункті чи в котрогось із хлопців, що біля входу до продтоварного ринку стовбичать? — подумав він. — Заодно перевірю, вирішив, справжні бакси чи фальшиві. Врешті-решт, не обов'язково всі долари віддавати. Міліція не збідніє, якщо замість десяти тисяч — дев'ять поверну. Нехай подякують, що й ті віддаю. Можу і взагалі не дати. Не бачив, скажу, ніяких доларів! Доведіть, що знайшов? Свідків маєте? Хтось

бачив, коли зі скриньки конверт діставав?.. Ото ж бо й воно! А долари заробив, на гендель до Польщі їздив. Завелика сума? А я кілька разів їздив? Поляк прорахувався, замість тисячі — десять помилково впхав. За чотири обручки та перстень з діамантом. Звідки взяв? А я ще тоді купував, коли обручки по сімдесят рублів були, а перстень по вісімсот, здається. Всього й не пам'ятаю. Стільки подій за цей час сталося. Де заробив гроші?

У Сибіру, їздив з бригадою свинарник будувати. Чому дружина про це нічого не знає? А вона багато чого не знає, і про Галю теж. Прошу, пана, ви Галю до протоколу не вносьте. Сім'я для мене, як і для кожного українця — святий обов'язок. Син у нас маленький, у другому класі вчиться. Не круглий відмінник, але трійок не має. Для нього тягнувся, тому й мовчав, що долари маю. В інститут чи коледж якийсь треба буде запхати. Ви ж самі знаєте, як тепер до вузів приймають?! Так, мудрий змалечку, тямковитий, передбачливий. Не можуть же всі українці бути телепнями. Ні, активної участі в національному відродженні не брав, але на мітинги ходив і Штима бачив. Не раз бачив і чув, як виступав. Відважний чоловік, перше враження було — нічого не боїться, щоб так перти на рожен, проти влади тодішньої, проти комуністів! Переживав за нього дуже, в перших лавах стояв, коли омонівці з кийками до трибуни підступали. І тепер шкода, хоч люди всякого на нього понаговорювали. Такий-сякий він, і до жінок ласий, і хабарі бере, і донька в Англії вчиться, і рахунок валютний у Швейцарії має. В нас поговорити люблять, а ще більше — прибрехати. Скажіть мені, шановні, хто тепер хабарі не бере, або котрий начальник чи директор заводу, що поважає себе, не має рахунку за кордоном? Про коханок вже й не кажу. В справжнього чоловіка мусить бути коханка. Хоча б для самоутвердження. Бо без грошей і коханки ти — нуль, манекен, порожнє місце. Історію потрібно читати. Хто з наших славних гетьманів чи керівників держави та не мав коханки? Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Симон Петлюра, Володимир Винниченко, Леонід Кравчук, не знаю, правда, чи мав, але подекуюють, що одна депутатка дуже йому симпатизувала. Народ, знаєте, любить язиком почесати. Про теперішнього президента мовчу, ще не час. Нехай у відставку піде, бо можуть до відповідальності притягнути. Бовкнеш, не подумавши,

а тебе до суду, за образу честі й гідності. Один з одним судяться, аж гай шумить! На те ми й українці. Такої веселої і цікавої нації у світі ще треба пошукати. Ви, пане Барбірош, нам баки не забивайте! Зізнавайтесь, звідки у вас десять тисяч доларів узялося? Я й кажу: поляк помилився, не вірите? Запитайте у нього! Такий чорненький, кучерявий, а ніс з горбочком. Вибачте, але ні прізвища, ні імені його не запам'ятав. У Кракові на базарі діло було, і вже коли стемніло. Поспішав той пан дуже. На літак у Тель-Авів. Нема такого рейсу з Кракова? Ну, може, в Париж, Лондон, Варшаву, не знаю точно куди подався. Ті чорненькі, кучеряві, в котрих ніс з горбочком, такими неуважними бути не можуть. Забрехалися ви, пане Миколо, інше придумайте. Тоді так, відверто, як на сповіді скажу. Вуйко з Америки приїхав і тихцем десять тисяч доларів у кишеню запхав, щоб відкрив свій бізнес. «Віддаси, — казав, — коли розбагатієш, коли твердо на ноги станеш...» Ні, не повірять. Щоб іще придумати?..»

Барбірош стояв, а автобуса не було й не було. Врешті йому набридло тулитися до розцяцькованого комерційного кіоску і він вирішив навідатися до «кантора», поцікавитись, який курс долара щодо купона. Але перед обмінним пунктом Миколу перехопив хлопчина років сімнадцяти в облізливих джинсах і блакитній шапочці з бомбончиком.

— Марки, долари? Продаєте, купуєте?

— Продаю, — стишено відказав Барбірош, — долар по чому?

Хлопець назвав ціну. Микола скривився, хоч ціна його влаштовувала, принаймні була трохи вищою, ніж у обмінному пункті. Не буде ж він радіти, треба й поторгуватися. Нехай бачить, що не вперше валюту продає.

— У вас скільки? Якщо більше п'ятдесяти, можу трохи й накинути.

Микола запхав руку в кишеню, намацав конверта і витягнув стодоларову банкноту. Скрутив у рурку. Очі в хлопця загорілися. Він назвав іншу, вищу ціну. Барбірош зробив вигляд, що думає. Нарешті махнув рукою — згоден.

Не поспішаючи, старанно перелічив отримані гроші, мовчки сховав до кишені.

— Може, ще маєте? — з надією запитав хлопець.

— Останні віддав, — діловито мовив. — Пізніше, можливо, навідаюсь. Ти тут будеш?

— Так, приходьте. Більше вам ніхто не дасть.

А тепер, подумав Микола, треба спокійно походити по базарі, перевірити чи немає «хвоста», а потім у якусь кав'ярню вскочити та коньяку грамів двісті вмастити, щоб нервові напруження зняти. Він так і зробив.

У кафе вибір напоїв був широкий, але й ціни кусалися. Зрештою Барбірош замовив каву, два тістечка і сто п'ятдесят грамів української горілки з перцем. Настрій поліпшився. На душі стало легше. Дійсність уже не видавалася такою похмурою і непривітною. Купив пачку «Мальборо». Закурив. Вирішив на роботу не йти зовсім, а обміркувати як слід ситуацію. Добре було б взяти пляшку шампанського і коробку цукерків та гайнути до Галі в гуртожиток. Але він не знав, у яку зміну Галя сьогодні працює. Та й підозру в неї може викликати, коли з'явиться вдень і з шампанським. Краще не ризикувати. Що робити з валютою? Може в банк здати, нехай полежить до часів кращих, іще й проценти набіжать? Проте, чи є такі банки в місті, що долари приймають? Та й паспорта з собою не взяв. Без документа не приймуть, це не Швейцарія чи Ліхтенштейн, ще й запитати можуть, звідки така сума зелених? Сховати? Але де? Дома, в хаті — ризиковано. Мар'яна може на них надибати. Вона нюх має на гроші, знайде, де б не сховав. Дивно, що дотепер тих п'ятдесят доларів, схованих за шафою, не виявила. Розказати все їй? Та вона такий галас учинить і відбере все до копійки! Ніякої користі для нього особисто мати не буде. Як був злидарем, так ним і залишиться. Скільки б грошей не приніс, який би скарб не знайшов — до рук прибере і по копійці тицятиме: на сигарети, на обід. Навіщо, скаже, тобі більше? Невже не зрозуміло, що чоловік без грошей — нуль, манекен, порожнє місце?..

Раптом сипонуло снігом, зв'явся вітер і запахло зимою. Микола підняв комір куртки і пожалкував, що не прихопив з дому рукавиць — руки мерзли. Весна спізнювалася. І хоч був уже початок квітня, природа не поспішала пробуджуватись і прощатися з зимою. Однак лапасті сніжинки швидко танули, утворюючи на асфальті брудні калюжі. І якби не холодний пронизливий вітер, що зненацька налетів на місто, жбурляючи в лице крижану січку, можна було б якось терпіти. Барбірош глянув ліворуч, праворуч з наміром швиденько

перейти вулицю і сховатись від негоди під дашком біля входу в центральний універмаг, подумки прикидаючи, чи встигне перебігти, поки довга колона автомашин стоїть у два ряди, чекаючи зеленого світла світлофору. Побачив жовтого пузатого «Ікаруса», котрий ось-ось рушить від зупинки, збагнув, що перебігти встигне, якщо негайно кинеться вперед. Не зволікаючи, швиденько подолав половину шляху, почув сигнал водія автобуса, мовляв, якого дідька лізеш під колеса. І раптом, наче хтось схопив Миколу за плечі, грізно крикнувши: «Стій!». Барбірош зупинився здивовано, ще не розуміючи, що сталося, проте шкірою відчуваючи небезпеку, напружився і відхилив назад голову. Повз нього на великій швидкості пронеслася іномарка — білий «опель». Холодком смерті війнуло в обличчя. Крок уперед — і був би капець! Авто збиває, відкидає під колеса автобуса. Микола стояв оціпеніло, не рухаючись. Думка, що був на волосині од смерті, поволі гризла мозок. Ноги не тримали, закортіло сісти на бруківці, якось подолав кілька метрів до тротуару. Сперся розгублено рукою об бетонну опору вуличного освітлення. Замах чи випадковість? Господь уберіг від вірної смерті... Ще трохи, ще півкроку... І наче лице того хлопчини, що купував долари, промайнуло перед очима. Невже він був на задньому сидінні іномарки? Ні, мабуть, здалося. Якийсь чоловік з течкою під пахвою торгав за плечі, щось казав, розпачливо хитаючи головою. Барбірош не чув. А сніг сипав і сипав. Густий, лапастий.

Микола поволі приходив до тями. Одірвав руки від бетонної опори і, похитуючись, рушив у напрямку драматичного театру. Потягнувся до внутрішньої кишені. Ні, конверт на місці. Лице хлопця, котрому збув стодоларову купюру, стояло перед очима. Невже й справді він сидів у авто? Малоймовірно, щоб хлопець так швидко організував замах. Нещасний випадок, у метушні хтось, шукаючи документи потерпілого, забирає конверт з грішми... Але чи не простіше перестріти й пограбувати? Мабуть, усе ж таки, обличчя хлопця привиділося, а кілька хвилин тому він мало не став жертвою дорожньої пригоди. Врешті-решт версію легко перевірити, варто лишень піти на базар і знайти міняйла.

На базарі хлопчину Барбірош не виявив і цей факт його не на жарт стривожив. Крім того з'явилося відчуття, що за ним хтось ходить.

Микола вирішив бути обережнішим і рушив до вокзалу. Відчуття, що хтось іде назирці з кожним кроком поглиблювалося. Барбірош пришвидшив крок, кинувся бігти, і, коли досяг центрального входу, озирнувся. Проте переслідувача виявити не зміг. У грудях шалено калатало серце, піт градом котився з лиця. Закортіло негайно кинутися до лінійного відділу міліції і все розповісти. Про конверт з доларами, білий «опель», хлопчину-мінйяла.

Однак, вирішив, не поспішати. Підійшов до розкладу руху потягів і, щоб заспокоїтися, почав його уважно вивчати. Раптом відчув на своєму плечі чийось важку руку. Микола оніміло заляк на місці.

4

— Що нового в редакції? — запитав Ткач.

— Маленький переполох, — відказала Надя, накладаючи Юркові в тарілку гречаної каші. — Всі в шоці. Жіноцтво в траурі. Редактор зачинився в кабінеті

з Мирославом Ярмолюком — некролог пишуть. Завтра з'явиться на першій полосі.

— Мирослав тепер у вас працює?

— Так, місяць уже. Відповідальним секретарем. Вернувся на своє місце. Як-не-як, а журналіст за фахом, ще й вірші пише. Два роки був без роботи. Гадав, виживе творчою працею. Книжки видаватиме, гроші потечуть рікою... Від виснаження мало не врізав дуба. Ледве відходили. Ти хоч його останню збірку прочитав?

— Ту, що він мені подарував? Прочитав, добре пише. Мені його поезія подобається. Здається, всі ваші активісти тепер мають гарні посади і портфелі, як же так сталося, що Мирослава обійшли, адже він разом зі Штимом починав?

— Ні, пізніше примкнув, Штим був першим.

Ярмолюк — людина гонорова, на поклін до батьків міста не пішов, приручити його важко, тому й залишився без корита. Зате — вільний художник, митець, ніщо не зв'яже руки. Хто б що не казав, а писати Мирослав уміє.

Юрко схвально кивнув головою. Так, справді, писати він уміє... Згадав про агітаційний листок — звернення до виборців, рік тому, коли

Штим балотувався на мера міста. «Сім запитань до пана Штима». Кінцівку дотепер пам'ятає. «Це — лицемір і кар'єрист, який цинічно топтатиме все найсвятіше задля власного благополуччя. Це — безбожник і хабарник, який свідомо обрав професію вбивці-гінеколога. Не даймо обдурити себе! Пам'ятаймо: від нашої свідомості залежатиме доля Нації і України!» Агітка свою справу зробила — за три дні до виборів Штим зняв свою кандидатуру.

Невдовзі Наливайко викликав слідчого до свого кабінету.

— Юрію Івановичу, не в службу, а в дружбу, — сказав він, — чи не змогли б ви встановити автора цього брехливого опусу?..

Юрко уважно вивчив текст, проглянув публіцистичні виступи місцевих прозаїків та поетів, лідерів та активістів політичних партій, громадських організацій і дійшов висновку: автором міг бути Мирослав Ярмолюк. Принаймні його стиль, лексика, характерні особливості письма. Ділитися з Наливайком результатом дослідження не поспішав. Мирослав як творча особистість йому подобався. Підставляти поета і вічного опозиціонера не хотілося, та й Степан Степанович

з часом перестав нагадувати, чи може й сам довідався, хто автор агітки...

— Ти, Юрку, їж, їж! Мабуть, сьогодні і не встиг поснідати? — мовила Надя.

— Вгадала. З ліжка вранці підняли, штани натягнув, водою лице скропив і — бігом до машини.

— Бери огірочки мариновані. Для тебе останній слоїк відкрила. Ось, цього пузатенького, ріж надвоє і наминай. Вибач, що крім каші, смаженої цибулі та огірків нічим сьогодні пригостити коханого чоловіка чи любовника, як моя сусідка каже: «Де ж твій, Надю, любовник пропав? Такий гарний хлопець, чемний, завжди вітається. Ти ж його, Надю, далеко від себе не відпускай, бо кращого не знайдеш».

— Бачиш, навіть сусідка так каже, — звів на неї очі Юрко. — А ти думаєш, вагаєшся...

— Я не вагаюся... Невже тобі не подобаються наші стосунки? Ярма на шию захотів?! Не одна я, а з сином. Та й дай мені оговтатись, прийти до тям після першого «щасливого» шлюбу.

Вона зробила наголос на слові «щасливого» і спохмурніла. Два роки тому Надя розлучилася. Не зійшлися характерами. Про колишнього чоловіка воліла мовчати, а Юрко не дуже й розпитував. Знав тільки, що ініціатором розлучення була вона. Власне, в приміщенні міського суду він її побачив вдруге...

— Сьогодні ти мене пригощаєш, — весело сказав Юрко, — а завтра я тебе запрошую в гості. Прийдеш?

— Завтра? Я подумаю... Якщо мама забере Василька до себе, тоді...

— До речі, звідки у твоєї сусідки така точна і вивірена інформація? — запитав Брин.

— Про що?

— Про любовника.

— Стіни тонкі, ліжко скрипить, а ти бугай здоровий, — відказала Надя, всміхнулася, ще й помахала перед носом Юрка вказівним пальцем. Настрій у неї поліпшився, він це відчув.

— Ображаєш, люба, ображаєш... Який з мене бугай? Інвалід після одного прикрого інциденту. Півроку в шпиталі відлежав. Чотири кульових поранення, три переломи, одна нога коротша на два з половиною сантиметри. А ти кажеш — бугай. Та я тебе і обійняти як слід не можу, бачила б мене, який я був у війську!

— Ну, ну, не прибіднюйся. Тебе я добре знаю, нічого тобі не бракує.

— Мене студентам медінституту показували, — вів далі Юрко, — і казали: «Цього співробітника шостого управління МВС повернули з того світу». Вижив, бо про тебе думав. Ти мені з першого погляду сподобалася, коли на майдані Незалежності вперше тебе побачив.

— Романтична історія, нічого не скажеш, — посміхнулася Надя, — ми тоді їздили пікетувати Верховну Раду, а потім був мітинг... Йшов сніг, я змерзла і ти хотів мені погріти руки...

— А ти навіть розмовляти зі мною не хотіла. Сприйняла, як ворога, як ідейного супротивника.

— Міліції сила-силенна. В шоломах, з кийками. Мовчазні, похмурі, пики квадратні, а ти був у цивільному, тільки з рацією і розмовляв українською мовою. Мені редактор завдання дав — написати про мітинг. Боязко було, нас твої хлопці в кільце взяли.

— Ніхто вас у кільце не брав, — заперечив Юрко. — Навпаки — оберігали, пильнували, щоб провокації якоїсь не сталося. Ми

мітингами не займалися. Людей не вистачало, тому наш підрозділ кинули. Ніхто не сподівався, що приїде аж сімнадцять автобусів з однією симпатичною журналісткою, в якої мерзли руки і яка ніяк не хотіла назвати свого імені. Добре, що в жінок випитав, з якого міста прибула делегація, довелося б тебе шукати по всій Україні.

— Бреши, Юрку, бреши. Цікаво тебе слухати. Такого не буває. Можна подумати, що й справді так закохався. Аж сюди приїхав заради мене.

— Авжеж, Надю, сама подумай, який дурень поміняє столицю на маленьке провінційне місто, навіть, якщо в ньому є свій драматичний театр? Щоб зважитись на такий крок, потрібно мати вагому причину. Це, Надю, доля. Я тебе знайшов, ми разом, це — головне.

— Щось ти, Юрку, сьогодні балакучий дуже. Раніше з тебе слова було не витягнеш, а тепер... До нас на роботу в прокуратуру так просто не беруть, тим паче, чужих.

— Звичайно, Степан Степанович спочатку впирався як віл, але, якщо зверху натиснути... Ротація кадрів називається, щоб люди рухалися, не закидали на одному місці.

Юрко пригадав свій стан після лікування в госпіталі, як важко йому було змиритися, що інвалід, до служби в органах не придатний, адже вердикт лікарів був суворий і однозначний. Згадав, як стояв перед начальником управління на милицях, розгублений і зніяковілий, а той проглядав штатний розклад, тер чоло, думаючи, де б прилаштувати свого підлеглого з вищою юридичною освітою. Юрко назвав місто. Генерал поморщився, а потім зрадив. Швидко зняв слухавку і подзвонив до Генеральної прокуратури. Але навіщо Наді про це знати?

— У Києві в тебе хто? — запитала вона.

— Тато, мама, молодший брат. Сім'я у нас дружна. Брат, до речі, виграв у лотарею грін-карту, їде до Америки, вже йому візу відкрили. Батьки, правда, не дуже в захваті, шкода сина відпускати за океан, але я брата підтримав — нехай їде, світу трохи побачить. Батьки у мене класні! Тебе приймуть, будь певна! Тим паче, така гарна господиня. Кароока, чорноброва, метка, за словом у кишеню не полізе. Справжня українська жінка!

— Фу, як банально, газетний штамп.

— Тоді — сучасна жінка, яка покурює нишком імпортні цигарки, ходить без ліфчика, мріє, щоб син поступив на факультет міжнародних відносин, а майбутній чоловік заробив багато грошей.

— Це вже ближче до істини. Що ще?

— Ще... Яка любить критикувати владу, пише гострі статті про сьогоднішнього, які нещадно ріже редактор, і мріє вивести на чисту воду місцеву мафію.

— Хочеш сказати, що в нас немає мафії? Заперечуватимеш, що ми живемо в бюрократично-кримінальній країні, де корумпованість чиновників досягла небачених раніше масштабів, а народ доведений до злиднів?

— Що ти, Надю, хіба можна тобі заперечувати, — відказав Юрко, встромляючи виделку в розрізаний навпіл огірок. — Мафія існує в усіх країнах і ще нікому не вдалося її знищити. Я маю на увазі — знищити повністю. Це — тіньова, нелегальна, тобто кримінальна економіка, якщо бути точнішим. Це — гроші, а їх наші громадяни люблять. Найстрашніше те, що тіньова економіка розбецує суспільство, деформує свідомість і культивує правовий нігілізм. Тобто, прищеплює людині психологію не цивілізованого, а кримінального світу. Небезпека в тому, що усе це йде зверху, від владних структур, від тієї меншості, що впливає на добробут і злидні більшості. «Всі громадянські цінності, вчить історія людства, завжди були створені організованою і непохитною меншістю, що вміє панувати над своїми і чужими пристрастями», — писав В'ячеслав Липинський. Якщо меншість замість того, щоб будувати багату й вільну державу, буде набивати свої кишені, то в більшості врешті-решт терпець урветься.

— У мене таке враження, що він ніколи не урветься, — зітхнула Надя. — З оптимістки я перетворююся у безнадійну песимістку. Хто міг подумати, що ми падатимемо, падатимемо і кінця-краю не видно... Ти їж, Юрку, їж, а то охолоне. Не дивись на мене, я вже пообідала.

— Цікаво де?

— У редакції. Ми навіть каву пили. Роботи багато. Редактор з Мирославом зачинилися, працюють... Тобі кави зварити чи чай питимеш?

— Чай, — сказав Ткач і подумав, що з Мирославом Ярмолюком потрібно буде зустрітися, може, щось цікаве про Штима розкаже. Зараз головне — ретельно збирати і аналізувати інформацію. — Надю, а ти Штима добре знала?

— Хто його не знав? Він жінкам подобався. Гарний, видний чоловічина, ще й багатий. Чудовий оратор. Герой національного відродження. Ти б його, Юрку, послухав років чотири-п'ять тому. Як він виступав на мітингах! Краще нашого Ярмолюка. Мирослав теж уміє сказати, аби лишень була аудиторія і дали в руки мікрофон, то й півдня говоритиме. Але Штим завжди був першим, завжди був лідером і до його рівня Мирослав ніколи не дотягував, хіба що, напише і прочитає,

і то його заносило вбік, а Штим знав коли, що, де, як треба сказати. І не тільки сказати, але й діяти. Рішуче, напористо, послідовно і безстрашно. Він нікого не боявся, добре відчував кон'юнктуру і раніше за інших уловлював настрої людей. Тому і став популярним, народ йому вірив, йшов за ним, навіть тоді, коли Штим несподівано став бізнесменом, авторитет його не похитнувся. Дав людям роботу, впорядкував місто, заасфальтував вулиці, побудував новий готель...

— Жінкам подобався, а тобі? — запитав Юрко.

— Мені?.. — Надя примовкла, почервоніла, потім сказала: — Якщо відверто, то не дуже. Хоч і не личить про небіжчика негарно говорити, але такий тип чоловіків мені не до вподоби. Аж занадто правильний, нудний, позбавлений фантазії. Та й очі в нього масні, як у kota. Як гляне — наче гола перед ним стоїш. Одна моя знайома казала, що в ліжку він не такий спритний, як у політиці й бізнесі. Ще й грубий, коли щось не так, як він захоче. Жінки липнуть, бо багатий.

— Багатий кажеш. А звідки у нього гроші? Я маю на увазі початковий капітал, адже починав з голого місця, майже з нуля?

— Він же лікар-гінеколог. До нього завжди черга була, сам знаєш для чого. Тато — голова колгоспу, стрийко — в облздороввідділі високу посаду обіймав, та й дружина, Марія Василівна — не з бідних. Родину має за кордоном. Пологовим будинком завідував років з десять. У нас усі щось дають, несуть, а презенти він любив — це факт. Пам'ятаю, коли я лежала, прибіг захеканий, здається, з якогось мітингу. Одразу до мене, такий уважний, турботливий, хабара хотів, але спізнився,

бідолаха, — у мене пологи скінчилися. Зі мною в палаті дівча лежало, Оксанкою її звали, сімнадцятилітня, дитину, правда, нагуляла, майбутній батько навіть ні разу не показався, та й ніхто до неї не приходив. Уявляєш, ніхто не приходить, а тут таке нещастя — мертво дитину народила. Як вона, бідненька плакала, кричала! Боже ж ти мій! Всі до неї позбігалися і Штим теж. Утішають, клопочуться, за руки тримають, щоб не дай Боже чогось не сталося — вікно відчинене, а ми на четвертому поверсі лежали. Дівчина в істериці, кричить, волосся на собі рве, а Штим стоїть, як стовп і ні пари з вуст. А вона до нього на «ти», та так його

з болотом змішала, що аж мені незручно стало. Певне, і з неї хотів хабара здерти, а може, й наперед йому конверта в кишеню запхала, сподіваючись, що пологи

в неї приймуть по першому розряду. Занадто спокійною була, впевненою. Я, до речі, кілька днів тому Оксанку на вокзалі стріла. Такою гарною стала, а як одягається. Вийшла заміж, живе в Росії, десь на Крайній Півночі. Приїхала у відпустку, батьків провідати.

Я їй свою візитку дала. Може, заїде колись, поговоримо. Ти пий чай, бери більше цукру, хочеш, я тобі пляцка вріжу? Смачний, мама спекла.

— Дякую, Надю, не треба. Засидівся я в тебе, вже майже перша, — сказав Юрко і подумав, що треба когось послати до пологового будиноку. А ще — добре офіс Штима перевірити, мабуть, звідти ниточка потягнеться.

— У тебе ненормований робочий день, а редактор дав мені завдання, посидь трохи, поговоримо. Казав, щоб я дещо в тебе вивідала, так би мовити, одержала інформацію з перших рук. Мотиви, версії, хоч що небудь, Юрку?

— Вибач, Надю, таємниця слідства, не маю права розголошувати. Степан Степанович у нас контактує з пресою. Може, дасть тобі інтерв'ю. Хочеш, я домовлюся?

— Юрчику, час біжить. Вже приїхали двоє поважних панів з обласних газет. І то які? Заступник головного редактора і заввідділом! Почали збирати матеріал. А завтра вранці має прибути Саковський. Чув про такого? Відомий репортер з Києва! А рідна місцева газета плентатиметься, як завжди, у хвості. Ти зовсім не патріот свого міста.

— А що ти хочеш знати?

— Ну, як його зарізали... Хто міг таке вчинити і чи вийшли на слід убивці? Ти ж веселий, виходить, справи не такі й кепські.

Юрко важко зітхнув.

— Нічого б не сталося, якби ти мені трохи розказав, — додала Надя.

— Про те, як його вбивали? Тобі справді це цікаво?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ